

SATVERSMES TIESAS KOLĒGIJA

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010.

Tālrunis: 67830735, 67210274. E-pasts: tiesa@satv.tiesa.gov.lv

LĒMUMS PAR ATTEIKŠANOS IEROSINĀT LIETU

Rīgā

2025. gada 3. februārī

Satversmes tiesas 2. kolēģija šādā sastāvā: kolēģijas priekšsēdētāja Anita Rodiņa, tiesneši Veronika Krūmiņa un Mārtiņš Mits,

kolēģijas sēdē izskatījusi sabiedrības ar ierobežotu atbildību [..] (turpmāk – Pieteikuma iesniedzēja) pieteikumu par lietas ierosināšanu (pieteikums Nr. 6/2025),

konstatēja:

1. Pieteikuma iesniedzēja lūdz Satversmes tiesu atzīt Civilprocesa likuma 464. panta 4.¹ daļu un 464.¹ panta otrās daļas 2. punktu (turpmāk kopā – apstrīdētās normas) par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 1. un 90. pantam, 92. panta pirmajam teikumam un 104. panta pirmajam teikumam un spēkā neesošu no [datums].

2. Civilprocesa likuma 464. panta 4.¹ daļa paredz: „Šā panta otrajā, trešajā, ceturtajā un septītajā daļā minēto lēmumu var sastādīt rezolūcijas veidā, ievērojot šā likuma 229. panta otrajā daļā noteikto.”

Savukārt šā likuma 464.¹ panta otrās daļas 2. punkts noteic: „Ja kasācijas sūdzība formāli atbilst šā panta pirmajā daļā minētajām prasībām un ja tiesa, kas taisījusi pārsūdzēto spriedumu, nav pieļāvusi šā likuma 452. panta trešās daļas noteikumu pārkāpumu, tiesnešu kolēģija var atteikties ierosināt kasācijas tiesvedību arī šādos gadījumos: [..]

2) izvērtējot kasācijas sūdzībā minētos argumentus, nav acīmredzama pamata uzskatīt, ka pārsūdzētajā spriedumā ietvertais lietas iznākums ir nepareizs un ka izskatāmajai lietai ir būtiska nozīme vienotas tiesu prakses nodrošināšanā vai tiesību tālākveidošanā.”

3. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektajai daļai, lemjot par to, vai uz saņemtā pieteikuma pamata ir ierosināma lieta, kolēģija vērtē, vai:

- 1) lieta ir piekritīga Satversmes tiesai;
- 2) iesniedzējs ir tiesīgs iesniegt pieteikumu;
- 3) pieteikums atbilst Satversmes tiesas likuma 18.–19.³ panta prasībām;
- 4) pieteikums nav iesniegts par jau izspriestu prasījumu;
- 5) pieteikumā ietvertais juridiskais pamatojums vai faktisko apstākļu izklāsts pēc būtības ir mainījies salīdzinājumā ar iepriekš iesniegto pieteikumu, par kuru lēmusi kolēģija.

4. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 16. panta 1. punktu Satversmes tiesa izskata lietas par likumu atbilstību Satversmei. Pieteikumā ir apstrīdēta likuma normu atbilstība Satversmei. Līdz ar to pieteikumā ietvertais prasījums ir piekritīgs Satversmes tiesai.

5. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punktam Satversmes tiesas kolēģija ir tiesīga atteikties ierosināt lietu, ja pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu. Lai vērtētu, vai pieteikums iesniegts par jau izspriestu prasījumu, jānoskaidro, vai: 1) prasījums formāli ir izspriests; 2) prasījums ir mainījies pēc būtības; 3) pastāv būtiski jauni apstākļi, kuru dēļ prasījumu nevarētu uzskatīt par jau izspriestu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2016. gada 29. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2015-19-01 10.1.–10.5. punktu*).

5.1. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka Civilprocesa likuma 464. panta 4.¹ daļa, ciktāl tā attiecas uz lēmumu par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību, neatbilst Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, jo nesamērīgi ierobežo viņas tiesības uz motivēta tiesas lēmuma saņemšanu.

Satversmes tiesa 2020. gada 12. martā ir pieņēmusi spriedumu lietā Nr. 2019-13-01 „Par Civilprocesa likuma 464. panta 4.¹ daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam”. Šajā spriedumā tiesa atzina Civilprocesa likuma 464. panta 4.¹ daļu, ciktāl tā attiecas uz lēmumu par

atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību, par atbilstošu Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

Līdz ar to prasījums par Civilprocesa likuma 464. panta 4.¹ daļas atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam ir uzskatāms par izspriestu Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punkta izpratnē.

5.2. Satversmes tiesa 2013. gada 21. oktobrī ir pieņēmusi spriedumu lietā Nr. 2013-02-01 „Par Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 92. panta pirmajam teikumam” (turpmāk – spriedums lietā Nr. 2013-02-01). Sprieduma lietā Nr. 2013-02-01 pieņemšanas laikā Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2. punkts noteica: „Ja kasācijas sūdzība formāli atbilst šā panta pirmajā daļā minētajām prasībām un ja apelācijas instances tiesa nav pieļāvusi šā likuma 452. panta trešās daļas noteikumu pārkāpumu, senatoru kolēģija var atteikties ierosināt kasācijas tiesvedību arī šādos gadījumos: [...] 2) nerodas šaubas par apelācijas instances tiesas sprieduma tiesiskumu, un izskatāmajai lietai nav nozīmes judikatūras veidošanā.” Satversmes tiesa atzina minēto Civilprocesa likuma normu par atbilstošu Satversmes 92. panta pirmajam teikumam.

Pieteikuma iesniedzējai Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2. punkts ir piemērots redakcijā, kādā tas tika izteikts ar 2016. gada 9. jūnija likumu „Grozījumi Civilprocesa likumā”, kas stājās spēkā 2016. gada 13. jūlijā. Spriedumā lietā Nr. 2013-02-01 minētās tiesību normas konstitucionalitāte nav vērtēta.

Līdz ar to pieteikumā ietverto prasījumu vērtēt Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2. punkta atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam nevar uzskatīt par jau izspriestu Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 4. punkta izpratnē.

6. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 11. punktam persona pieteikumu Satversmes tiesā var iesniegt tikai Satversmē noteikto pamattiesību aizskāruma gadījumā. Līdz ar to Pieteikuma iesniedzēja ir tiesīga iesniegt pieteikumu, ievērojot konstitucionālajai sūdzībai Satversmes tiesas likuma 18. un 19.² pantā noteiktās prasības.

7. Saskaņā ar Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmo daļu konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai var iesniegt ikviena persona, kura uzskata, ka viņai Satversmē ietvertās pamattiesības aizskar tiesību norma, kas

neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai. Savukārt no Satversmes tiesas likuma 19.² panta sestās daļas 1. punkta izriet prasība pieteikumā minēto uzskatu pamatot.

Pieteikuma iesniedzēja bijusi atbildētāja civillietā un iesniegusi kasācijas sūdzību par apelācijas instances tiesas spriedumu. Senāts atteicies ierosināt kasācijas tiesvedību pēc Pieteikuma iesniedzējas kasācijas sūdzības, pamatojoties uz apstrīdētajām normām. Tādējādi apstrīdētās normas Pieteikuma iesniedzējai ir piemērotas.

7.1. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2. punkts liedz viņai tiesisko interešu aizsardzību kasācijas instancē. Proti, tas paredz Senāta tiesības atteikties ierosināt kasācijas tiesvedību, balstoties uz tā subjektīvu divu kritēriju vērtējumu. Tādējādi esot aizskartas Pieteikuma iesniedzējai Satversmes 92. panta pirmajā teikumā ietvertās pamattiesības.

Turklāt Pieteikuma iesniedzēja esot paļāvusies, ka tai būs pieejams pilns tiesas lēmums, kurā būs pamatoti atteikuma iemesli. Tomēr ar apstrīdētajām normām viņai tiekot liegtas tiesības šādu tiesas lēmumu saņemt. Tādējādi esot aizskartas Pieteikuma iesniedzējai Satversmes 90. pantā ietvertās pamattiesības, kā arī pārkāpts Satversmes 1. pantā ietvertais tiesiskās paļāvības aizsardzības princips.

Līdz ar to pieteikums par Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2. punkta atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, kā arī apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 1. un 90. pantam atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

7.2. Pēc Pieteikuma iesniedzējas ieskata, apstrīdētās normas neatbilst arī Satversmes 104. panta pirmajam teikumam.

Satversmes tiesas judikatūrā ir atzīts, ka personai ir jāsniedz ticams pamatojums tam, ka tiesību normas izraisītās nelabvēlīgās sekas rada viņai pamattiesību aizskārumu (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 10. maija sprieduma lietā Nr. 2012-16-01 22.1. punktu*). Personas pamattiesību aizskārumš ir konstatējams, ja: pirmkārt, personai Satversmē ir ietvertas konkrētās pamattiesības; otrkārt, tieši apstrīdētā norma (akts) aizskar personai Satversmē ietvertās pamattiesības (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 30. decembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2020-08-01 11. punktu*).

Pieteikumā ir vispārīgi norādīts, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 104. panta pirmajam teikumam. Tomēr Pieteikuma iesniedzēja nav argumentējusi to, kādas konkrētas pamattiesības procesa stadijā, kurā tiek lemts par kasācijas

tiesvedības ierosināšanu un lietas izskatīšanu kasācijas instancē, tieši viņai izrietētu no minētā Satversmes panta. Proti, pieteikumā nav pamatots tas, kādā veidā apstrīdētās normas, pamatojoties uz kurām Senāts atteicies ierosināt kasācijas tiesvedību, liedz Pieteikuma iesniedzējai īstenot Satversmes 104. panta pirmajā teikumā ietvertās tiesības likumā paredzētajā veidā vērsties valsts un pašvaldību iestādēs ar iesniegumiem un saņemt atbildi pēc būtības.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 104. panta pirmajam teikumam neatbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta pirmajā daļā un sestās daļas 1. punktā noteiktajām prasībām.

8. Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajai daļai persona var iesniegt konstitucionālo sūdzību Satversmes tiesai vienīgi gadījumā, ja viņa ir izmantojusi visas iespējas aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, vai arī ja personai šādu iespēju nav.

Senāta rīcības sēdes lēmums, ar kuru atteikts ierosināt kasācijas tiesvedību pēc Pieteikuma iesniedzējas kasācijas sūdzības, nav pārsūdzams. Tātad viņai nav iespēju aizstāvēt savas tiesības ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem.

Satversmes tiesas likuma 19.² panta ceturtās daļas otrais teikums nosaka: „Ja nav iespēju Satversmē noteiktās pamattiesības aizstāvēt ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem, konstitucionālo sūdzību (pieteikumu) Satversmes tiesai var iesniegt sešu mēnešu laikā no pamattiesību aizskāruma brīža.”

Senāta rīcības sēdes lēmums par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību stājās spēkā [datums]. Pieteikums iesniegts 2025. gada 2. janvārī. Tādējādi minētais sešu mēnešu termiņš ir ievērots.

Līdz ar to pieteikums par Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2. punkta atbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, kā arī apstrīdēto normu atbilstību Satversmes 1. un 90. pantam atbilst Satversmes tiesas likuma 19.² panta otrajā daļā un ceturtās daļas otrajā teikumā noteiktajām prasībām.

9. Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkts noteic, ka pieteikumā jānorāda juridiskais pamatojums. Juridiskais pamatojums Satversmes tiesas likuma izpratnē nozīmē juridisko argumentāciju, kurā pamatota apstrīdēto normu neatbilstība katrai pieteikumā norādītajai augstāka juridiska spēka tiesību normai.

9.1. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka apstrīdētās normas pārkāpj Satversmes 1. pantā ietverto tiesiskās paļāvības aizsardzības principu.

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka viens no vispārējiem tiesību principiem, kas atvasināts no demokrātiskas tiesiskas valsts pamatnormas un ietilpst Satversmes 1. panta tvērumā, ir tiesiskās palāvības aizsardzības princips (*sk. Satversmes tiesas 2017. gada 8. marta sprieduma lietā Nr. 2016-07-01 16.2. punktu*). Vērtējot tiesību normas atbilstību šim principam: jānoskaidro 1) vai personai ir radusies tiesiskā palāvība uz konkrētu tiesību saglabāšanu vai īstenošanu (vai personas paļaušanās ir likumīga, pamatota un saprātīga un vai tiesiskais regulējums pēc savas būtības ir pietiekami noteikts un nemainīgs, lai tam varētu uzticēties); 2) vai ir ievērots saprātīgs līdzsvars starp personas tiesiskās palāvības aizsardzību un sabiedrības interešu nodrošināšanu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2010. gada 15. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2009-88-01 15. punktu*). Pieteikumā ir citēta Satversmes tiesas judikatūra par Satversmes 1. pantu, kā arī vispārīgi norādīts, ka Pieteikuma iesniedzēja bija paļāvusies, ka Senāts vērtēs visus kasācijas sūdzībā norādītos argumentus. Tomēr Pieteikuma iesniedzēja nav sniegusi juridisku pamatojumu tam, ka tai būtu radusies likumīga, pamatota un saprātīga palāvība uz kādu konkrētu tiesību saglabāšanu vai īstenošanu un, ka likumdevējs ar apstrīdētajām normām būtu ietekmējis tai reiz piešķirtās tiesības.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 1. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punktā noteiktajām prasībām.

9.2. Pieteikumā norādīts, ka apstrīdētās normas neatbilst Satversmes 90. pantam. Proti, tās liedzot personai saņemt pilnu tiesas lēmumu, kurā sniegtas atbildes uz visiem kasācijas sūdzībā izvirzītajiem argumentiem, un tādējādi neesot skaidrs, kā personai būtu jārikojas citās līdzīgās situācijās.

Satversmes 90. pants ietver valsts pienākumu radīt mehānismu, kas nodrošina personu informētību par tiesisko regulējumu un tā saturu. Savukārt personai ir subjektīvās publiskās tiesības tikt pienācīgi informētai par tās tiesībām un arī pienākumiem. Satversmes tiesa atzinusi, ka Satversmes 90. pantā ietverti tiesību normu kvalitātes kritēriji, atbilstoši kuriem ikvienai tiesību normai jābūt pieejamai, kā arī pietiekami skaidrai un paredzamai (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2006. gada 20. decembra sprieduma lietā Nr. 2006-12-01 16. punktu un 2011. gada 30. marta sprieduma lietā Nr. 2010-60-01 15.2. punktu*). Tiesību normas skaidrība un paredzamība ir vērtējama, pamatojoties uz šīs normas interpretāciju. Proti, tiesību norma ir atzīstama par neskaidru tad, ja ar interpretācijas metožu palīdzību nav iespējams noskaidrot tās patieso jēgu (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 30. marta sprieduma lietā Nr. 2010-60-01*

15.2. punktu un 2019. gada 21. februāra sprieduma lietā Nr. 2018-10-0103 13.1. punktu).

Pieteikumā ir sniegts Pieteikuma iesniedzējas viedoklis par apstrīdēto normu neatbilstību Satversmes 90. pantam, tomēr, ievērojot minēto Satversmes tiesas judikatūru par tiesību normu skaidrību un paredzamību, tajā nav sniegts pamatojums tam, ka apstrīdētās normas neatbilst šai Satversmes normai.

Līdz ar to pieteikums par apstrīdēto normu iespējamo neatbilstību Satversmes 90. pantam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

9.3. Pieteikuma iesniedzēja uzskata, ka Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2. punkts neatbilst arī Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, jo Senāts neesot ņēmis vērā kasācijas sūdzībā ietvertās norādes un sniedzis pamatotas atbildes uz tām, tādējādi liedzot Pieteikuma iesniedzējai tiesības uz lietas izskatīšanu kasācijas instances tiesā.

Kritēriji, pēc kuriem vērtējama tiesību normas atbilstība Satversmes 92. panta pirmajam teikumam, atšķiras atkarībā no tā, vai apstrīdētā tiesību norma pilnībā liedz personai noteiktas, konkrētajā situācijā nodrošināmas garantijas tiesību uz taisnīgu tiesu īstenošanai vai paredz tiesību uz pieeju tiesai ierobežojumu (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2018. gada 14. jūnija spriedumu lietā Nr. 2017-23-01 un 2012. gada 20. aprīļa spriedumu lietā Nr. 2011-16-01*).

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka ņemot vērā kasācijas instances tiesas nozīmi un funkcijas demokrātiskā tiesiskā valstī, kā arī lēmuma par atteikšanos ierosināt kasācijas tiesvedību nozīmi civilprocesā, likumdevējam ir jānodrošina, ka šī tiesa efektīvi īsteno savas funkcijas (*sk. Satversmes tiesas 2020. gada 12. marta sprieduma lietā Nr. 2019-13-01 16.1. punktu*). Lai kasācijas instances tiesa varētu pienācīgi veikt savu darbu, proti, izlemt principiālus materiālo un procesuālo normu piemērošanas jautājumus, likumdevējam iespēju robežās tā ir jāatslogo no nepamatotu sūdzību izskatīšanas. Atslogojot Senātu no nepamatotu sūdzību izskatīšanas, tiek nodrošināta Senāta darbības efektivitāte, t.i., iespēja novirzīt ierobežotos resursus to lietu izskatīšanai, kurās konstatējami procesuālo vai materiālo normu piemērošanas pārkāpumi un kurām ir nozīme judikatūras tālākveidošanā. Turklāt tiesības uz pieeju kasācijas instances tiesai neietver prasību ikvienu lietu izskatīt pēc būtības un sagatavot pilnu tiesas spriedumu (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 21. oktobra sprieduma lietā Nr. 2013-02-01 10.1. un 11. punktu*). Satversmes 92. panta pirmais teikums nosaka likumdevēja pienākumu pieņemt taisnīgas tiesas spriešanai nepieciešamās procesuālās normas,

bet šī norma neparedz konkrēta jautājuma izšķiršanu atbilstoši tādām procesuālajām regulējumiem, kādu persona vēlas (*sk. Satversmes tiesas 2012. gada 1. novembra sprieduma lietā Nr. 2012-06-01 10. punktu*).

Ievērojot minēto Satversmes tiesas judikatūru, pieteikumā nav sniegts juridiskais pamatojums tam, ka no Satversmes 92. panta izriet prasība kasācijas kārtībā izskatīt visas civillietas, arī tādas, kurās nav acīmredzama pamata uzskatīt, ka pārsūdzētajā spriedumā ietvertais lietas iznākums ir nepareizs un kurām nav būtiskas nozīmes vienotas tiesu prakses nodrošināšanā vai tiesību tālākveidošanā. Tas, vai Senāts konkrētajā gadījumā ir sniedzis atbildes uz visiem Pieteikuma iesniedzējas norādītajiem argumentiem, ir tiesību normu piemērošanas jautājums, kura pārvērtēšana nav Satversmes tiesas kompetencē (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2017. gada 17. novembra lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2017-01-01 11. punktu*).

Līdz ar to pieteikums par Civilprocesa likuma 464.¹ panta otrās daļas 2. punkta iespējamo neatbilstību Satversmes 92. panta pirmajam teikumam neatbilst Satversmes tiesas likuma 18. panta pirmās daļas 4. punkta prasībām.

Ņemot vērā konstatēto un pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 20. panta piektās daļas 3. un 4. punktu, Satversmes tiesas 2. kolēģija

nolēma:

atteikties ierosināt lietu pēc sabiedrības ar ierobežotu atbildību [..] pieteikuma (pieteikums Nr. 6/2025).

Lēmums nav pārsūdzams.

Kolēģijas priekšsēdētāja

Anita Rodiņa